

- RODRÍGUEZ WINIARSKI, M. Victoria (2010): «Nova aproximació al cançoner de París-Carpentràs: una proposta de reconstrucció». Seminari Internacional *La fi dels trobadors? L'espai occitanocatalà als segles XIII i XIV: Velles preguntes i noves respostes*. Girona: Institut de Llengua i Cultura Catalanes - Universitat de Girona. [Text inèdit.]
- RUBIÓ I LLUCH, Antoni (1908-1921): *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eval*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2 vol.
- VILLAR, Milagros (1995): *Códices petrarquescos en España*. Padova: Antenore.

BELTRAN CALVO, Vicent / SEGURA-LLOPES, Carles (2017): *Els parlars valencians*. València: Publicacions de la Universitat de València.

Els parlars valencians, que ha estat publicat en la prestigiosa col·lecció «Biblioteca de Lingüística Catalana» de la Universitat de València amb l'auspici de l'AVL i de l'IEC, i que fou mereixedor del Premi IEC de Lexicografia i Onomàstica Joan Coromines 2017, assoleix l'objectiu principal de l'estudi dels professors Beltran i Segura-Llopes, que especifiquen, de bon principi, «descriure de la manera més detallada possible la variació lingüística que presenta el català al País Valencià, especialment la que es dona en els parlants adults de més edat» (p. 13), o, com diuen més avant, «l'anomenat *estat dialectal rebut* dels valencians.» (p. 79); no obstant això, s'apunta una vegada i una altra l'ús que en fan els parlants més jòvens d'alguns trets fonètics, morfològics, sintàctics o del lèxic a fi d'apuntar les tendències més generals. Amb la finalitat de l'obra establerta, es distribueixen els set grans apartats de què consta: «Introducció»; Primera Part. *Caracterització general dels parlars valencians*; Segona Part. *Varietats geogràfiques del valencià*; Tercera Part. *Descripció dels parlars valencians*; «Conclusions»; «Bibliografia»; i, «Annex». *Atlas lingüístic dels parlars valencians*.

En l'apartat «Introducció» (p. 13-20) es justifica, de manera encertada, la necessitat de conèixer la diversitat dialectal, a fi d'augmentar la valoració de la llengua, la intercomprensió entre conciutadans i la consciència en l'existència de registres, vinculats a àmbits d'ús formal o col·loquial. També es planteja el destinatari de l'obra, que es considera ampli, perquè abasta «especialistes de la dialectologia i de l'estudi de la llengua, professionals que tenen la llengua com a eina indispensable i central en la seua faena —com ara mestres, periodistes, escriptors, etc.—, i també simplement les persones interessades per la manera de parlar de la gent del seu país» (p. 16); tanmateix, al nostre entendre, l'obra es completaria, tant per al lector especialista com per al lector curiós, amb un índex onomàstic i un de temàtic que facilitara les cerques ràpides i precises. A més, en aquesta mateixa línia de facilitació, una obra de referència dins de la romanística, com ho serà *Els parlars valencians*, tampoc no hauria de perdre de vista la necessitat d'aportar els mots d'estudi en unes altres llengües romàniques, per tal de facilitar la internacionalització de l'estudi.

En la *Primera Part. Caracterització general dels parlars valencians* (p. 21-84), es diferencien cinc apartats: 1. *Els parlars valencians a vista d'ocell*; 2. *Història del valencià*; 3. *El valencià de frontera. El castellà i l'aragonès*; 4. *El valencià i altres llengües*; i, 5. *El valencià i l'estàndard*. En el primer apartat, 1. *Els parlars valencians a vista d'ocell* (p. 23-33), es determina que l'objecte d'estudi és «el català parlat en allò que, administrativament, s'anomena “Comunitat Valenciana”», s'enumeren les comarques en què la llengua catalana és pròpia del País Valencià i comença a descriure's el valencià a partir de les isoglosses més significatives que arrencaren l'àrea nord del país amb el tortosí, que és un dels tres grans subdialectes occidentals, i les tres quartes parts restants amb el valencià mateix. En l'apartat 2. *Història del valencià* (p. 35-46) se sintetitzen els estudis més destacats per atendre la qüestió onomàstica de la llengua i per delimitar moments claus en la configuració lingüística del valencià des dels primers segles de la colonització cristiana, entre els quals destaquen les migracions d'aragonesos al nou Regne de València a partir del segle XIV i que aporten, per exemple, nous usos de la preposició *per a* que acabaran conformant la varietat valenciana del català (1. *Origen del valencià*). Els autors prenen en consideració els estudis d'Antoni Ferrando per descriure les particularitats fonètiques, morfosintàcti-

ques i lèxiques del valencià al segle xv, tot insistint que la diferenciació és poc significativa respecte a la resta dels territoris que parlen català en aquell moment (2. *Caracterització lingüística del valencià antic*). En l'apartat 3. *El valencià de frontera. El castellà i l'aragonés* (p. 47-74) se situen geogràficament els parlars de frontera valencians (1. *Els parlars de frontera*), es descriuen des del punt de vista fonètic, morfològic i lèxic atenent les coincidències que presenten entre ells pel fet de tractar-se d'àrees laterals (2. *Caracterització dels parlars valencians de frontera*) i, a continuació, es distingeixen els trets fonètics, morfològics o lèxics més singulars que els autors han considerat de cadascuna de les sis àrees establertes (3. *Alguns exemples de parlars valencians de frontera*): la localitat de Vistabella del Maestrat (3.1. *Vistabella: la senda de l'Aragó*), les localitats de Suera i Tales a la Plana Baixa (3.2. *Si vullguéreu, aniríem. La morfologia verbal a Suera i a Tales*), la localitat de Torís a la Ribera Alta (3.3. *Torís: un parlar marginal ben a prop de València*), la localitat de la Canyada a la comarca de l'Alt Vinalopó (3.4. *El canyut: un valencià a les portes de Castella*), l'àrea murciana del Carxe (3.5. *La regió meridional del Carxe: una altra franja de ponent*), i les localitats de Crevillent i de Guardamar a l'extrem sud en les Valls del Vinalopó i el Baix Segura respectivament (3.6. *Crevillent i Guardamar: el darrer bastió de l'antic oriolà*). Sense ser els parlars de base castellanoaragonesa l'objectiu principal, s'han compilat mots dels estudis de lèxic més destacats per exemplificar el continuïum romànic que emmarca amb més precisió el valencià de frontera (4. *El castellà fronterer i el valencià perdut*). Per últim s'aporta una nòmina de mots de procedència castellana, incorporats especialment a partir del segle xviii a través de l'àmbit escolar, administratiu, eclesiàstic i dels mitjans de comunicació (5. *Els castellanismes del valencià*). En l'apartat 4. *El valencià i altres llengües* (p. 75-78) s'enumeren mots incorporats al valencià procedents del francès, de l'anglès, del genovès i de l'italià, i es contrasten les solucions estàndard d'altres llengües romàniques amb les fonètiques, morfològiques i lèxiques de la llengua parlada valenciana. I, per últim, en l'apartat 5. *El valencià i l'estàndard* (p. 79-84) s'acaba de caracteritzar el valencià d'acord amb la variació generacional sorgida de les evolucions internes, de les interferències amb el castellà, i dels diferents graus d'assumpció del model de llengua estàndard; aquest darrer aspecte permetria parlar de tendències generals entre els parlants jòvens valencians si no fora que les dades d'anàlisi, de moment, s'extrapolen de la comarca del Baix Vinalopó a tot el territori valencià.

La *Segona Part. Varietats geogràfiques del valencià* (p. 85-138), amb cinc apartats, aporta una classificació amb cinc subdialectes: 6. *El valencià tortosí* (p. 87-93), 7. *El valencià septentrional* (p. 95-103), 8. *El valencià central* (p. 106-112), 9. *El valencià meridional* (p. 113-125) i 10. *El valencià alacantí* (p. 127-137); a més, dins del valencià meridional es fa la distinció entre 1. *El valencià meridional (no mallorquí)* (p. 114-119) i 2. *El valencià mallorquí* (p. 120-125). En cadascun dels apartats, inicialment, es resumeixen la localització geogràfica i els estudis precedents de la varietat diatòpica i, en alguns casos, s'avança una caracterització genèrica; a continuació, s'aprofundeix en la descripció en els subapartats *Fonètica*, *Morfologia* i *Lèxic*, que parteixen de dades locals que, quan correspon, es mostren com a comarcals. En conjunt, en aquesta segona part es descriuen els subdialectes a partir dels trets lingüístics i dels mots propis més identificadors, tot establint comparacions amb els trets i els mots de la resta del domini lingüístic.

Amb *Els parlars valencians*, la dialectologia catalana guanya en precisió i en rigor perquè mai abans no s'havia assolit una descripció global tan precisa dels subdialectes de l'àrea valenciana; un èxit que s'ha resolt, segons els autors, des de la geografia, perquè és el que permet el bon coneixement del català parlat al País Valencià (p. 17-18). Tanmateix, una obra urgent com *Els parlars valencians* descuida algunes precisions a considerar en properes edicions. En primer lloc, pel que fa al valencià tortosí s'apunta el terme *Maestrat*, que "en sentit ampli" per circumscriure'l geogràficament incorporaria «pel sud una part important de la Plana Alta i de l'Alcalatén, a més de l'Alt Maestrat, el Baix Maestrat i els Ports», però aquesta àrea no es correspon, com diuen els autors, a «un territori que diversos col·lectius, centres d'estudis i institucions culturals de la zona reclamen [...] com a entitat comarcal manifesta», sinó que aquestes entitats fan una clara distinció entre dos entitats comarcals, els Ports i el Maestrat; el darrer, amb l'amplitud que li atorga la històrica orde de Montesa, i sense la distinció Alt i Baix (p. 88). De fet, els mateixos autors apunten que coneixen les àrees controvertides del mapa comarcal oficialitzat,

però no acaben de demostrar-ho perquè, mentre Vilafranca es reclama com a localitat dels Ports, Catí, que ho és històricament, es reclama com a localitat del Maestrat i no ho fan constar (p. 18). En segon lloc, un cas anecdòtic i particular: en afirmar que Borriana, les Alqueries, Almassora i Vila-real formen «l'illot més septentrional amb presència de l'harmonia vocàlica» (p. 99), caldria considerar, encara més al nord, la localitat de Cervera del Maestrat, on també es dona el fenomen.

La *Tercera Part. Descripció dels parlars valencians* (p. 139-318), amb tres apartats referits a la fonètica, a la morfosintaxi i al lèxic, és la part central d'un estudi que, havent pres com a referent *Els parlars catalans* de Joan Veny, es converteix des d'ara en la referència bibliogràfica més exhaustiva, que va comptar amb més de vuitanta col·laboradors disposats a recollir mots perquè es completara l'exposició més acurada de les varietats valencianes de la llengua. Malgrat que aquest bloc temàtic parteix d'un plantejament clàssic dels treballs dialectals, atesa l'actualització de la bibliografia, es troba a faltar una secció dedicada a la prosòdia, que, en la hipotètica actualització de l'estudi, podria sintetitzar les investigacions realitzades fins al moment.

El primer dels apartats d'aquesta tercera part, 11. *Fonètica del valencià* (p. 141-190), s'interessa pel vocalisme tònic, pel vocalisme àton, pel consonantisme i per les adaptacions fonètiques dels cultismes. En relació al punt 1. *Vocalisme tònic* (p. 141-150), es descriuen vuit fenòmens: obertura dels fonemes /ε/ i /ɔ/ (1.1); palatalització de la /a/ (1.2); obertura parcial de la /e/ (1.3); alternança de vocals tòniques (1.4); diftongació de la vocal /ε/ (1.5); els diftongs /uj/ i /iuj/ (1.6); els diftongs /ou/ i /ouu/ (1.7); i canvis d'accentuació (1.8). En relació al punt 2. *Vocalisme àton* (p. 150-161), es determinen dotze apartats en què s'aglutinen diversos fenòmens: manteniment de /ε/ en contextos àtons (2.1); alternança [e]/[a] en posició inicial (2.2); alternança [e]/[a] en posició pretònica (2.3); alternança [e]/[i] en posició pretònica (2.4); alternança [e]/[i] en posició posttònica (2.5); alternança [o]/[u] en posició pretònica (2.6); altres canvis vocàlics (2.7), que afecten pocs mots; pronunciacions de la /a/ final (2.8); reforç vocàlic final (2.9); diftongació de /o/ inicial (2.10); diftongs i triftongs (2.11); i altres fenòmens vocàlics (2.12), com ara la metàtesi vocàlica o la síncope vocàlica. El punt 3. *Consonantisme* (p. 162-188) es divideix en set subapartats que analitzen les particularitats més destacables dels grups de fonemes. Entre els fonemes oclusius /p/, /t/, /k/ i /b/, /d/, /g/ (3.1) es diferencien sis fenòmens destacables: els grups finals [mp], [nt], [ŋk], [lt] i [rt] (3.1.1); la sonorització de [p], [t], [k] finals seguides de vocal (3.1.2); altres fenòmens que afecten les oclusives sordes (3.1.3), com ara l'emmudiment o l'equivalència acústica; les oclusives sonores (3.1.4); la caiguda de /g/ i /d/ (3.1.5); i altres fenòmens que afecten les oclusives sonores (3.1.6), que queden reduïts a pocs exemples. Entre els fonemes fricatiu /f/, /v/, /s/, /z/ i /ʃ/ (3.2) s'incideix en la pervivència del fonema labiodental /v/ (3.2.1), en l'ensordiment de les fricatives sibilants sonores (3.2.2), en el reforçament semivocàlic i en la despalatalització del fonema /ʃ/ (3.2.3), en els sons aliens [ç], [θ] i [h] (3.2.4), i en altres fenòmens (3.2.5); per exemple, l'alternança amb altres fonemes, l'equivalència acústica, la sonorització o la palatalització. Entre els fonemes africats /ts/, /dz/, /tʃ/ i /dʒ/ (3.3), es destaquen els canvis en [ts] i [dz] (3.3.1), l'ensordiment de [dʒ] i [dʒ] (3.3.2), la geminació i desafricació de /dʒ/ (3.3.3), i altres fenòmens (3.3.4) de caràcter contextual. Entre els fonemes laterals /l/ i /ʎ/ (3.4) s'incideix en el ianisme (3.4.1), la realització del so geminat [ll] (3.4.2), i altres fenòmens (3.4.3), que poden implicar la palatalització o la vocalització. Entre els fonemes ròtics /r/ i /r/ (3.5) es posa en relleu l'emmudiment/conservació de [r] final (3.5.1) i altres fenòmens (3.5.2), com ara l'alternança [r]/[r], l'equivalència entre [r] i [l], l'epèntesi de [r] o la dissimilació entre líquides. Els fonemes nasals /m/, /n/ i /ɲ/ (3.6) estan afectats per fenòmens com el manteniment/pèrdua en els grups [m] i [ɲm] finals seguits de consonants, el manteniment/pèrdua de la geminació, l'epèntesi, les palatalitzacions, les dissimilacions o les despalatalitzacions per fonètica sintàctica. El tercer punt, dedicat al consonantisme, acaba referint-se a altres fenòmens fonètics consonàntics (3.7) en tres epígrafs diferents: les metàtesis (3.7.1), les pròtesis, afèresis, epítesis i apòcopes (3.7.2), i les assimilacions fonosintàctiques (3.7.3). I, per últim, l'apartat de fonètica es tanca amb un breu capítol en què s'esbossa com el valencià ha adaptat els cultismes, 4. *Adaptacions fonètiques de cultismes* (p. 188-190), des del punt de vista del vocalisme i del consonantisme.

Al segon dels apartats de la tercera part, 12. *Morfosintaxi del valencià* (p. 191-226), es continua aprofundint en la descripció del valencià en onze apartats en què s'analitzen aspectes morfològics: con-

cretament, les particularitats diatòpiques que afecten el gènere (1.); el nombre (2.); la derivació (3.); els articles (4.); els demostratius (5.); els possessius (6.); els quantificadors (7.); els pronoms (8.) forts (8.1) i els febles (8.2), de *me, te, se* (8.2.1), *nos, vos* (8.2.2), *lo, los* (8.2.3), *ne* (8.2.4), *ho* (8.2.5), *li, los* (8.2.6), *hi* (8.2.7), les combinacions pronominals *li'l, li la, li'ls, li les, li ho i li'n* (8.2.8) i d'altres combinacions pronominals (8.2.9) habituals en altres àrees més restringides; les particularitats que afecten les preposicions, els adverbis i els connectors (9.); les interjeccions (10.); i els verbs (11.), en aquest darrer cas atenent les característiques dialectals dels infinitius (11.1), dels gerundis (11.2), dels participis (11.3), del morfema de primera persona del present d'indicatiu (11.4), del morfema de tercera persona del present i l'imperfet d'indicatiu i del condicional (11.5), del morfema de quarta i cinquena persones del present d'indicatiu (11.6), de l'increment incoatiu (11.7), d'altres formes del present d'indicatiu (11.8) vinculades especialment als verbs *tenir* i *haver*, de l'imperfet d'indicatiu (11.9), del perfet simple i perfet perifràstic (11.10), del present de subjuntiu (11.11), de l'imperfet de subjuntiu (11.12), dels morfemes *-es, -em, -eu i -en* (11.13), dels futurs i condicionals (11.14) i dels imperatius (11.15). En el dotzè apartat s'aborda la sintaxi (12.), concretament la concordança dels participis, l'ús d'algunes perfrasis verbals o la localització de determinats mots dins de la frase.

Al darrer dels apartats d'aquesta tercera part, 13. *Lèxic del valencià* (p. 227-318), amb una classificació de set grans camps semàntics dividits en alguns casos en altres subcamps, s'analitzen vora un centenar de conceptes que permeten distribuir les variants lèxiques al llarg de la geografia valenciana. El primer camp semàntic, *Món humà* (1.), es divideix en dues parts: *Parts del cos i accions relacionades. Vestit* (1.1), amb els mots: *aponar-se* o *(posar-se) a la gatzoneta, de bracet, canell, canella, copró o còccix, cosquerelles o pessigolles, esguitar o esquitzar, espentar o empènyer, galteres o paperotes, gargall, menuell o menovell* (el dit), *monyó o castanya dels cabells, nuc o nus, poregós o poruc, queixal del seny* o *queixal de l'enteniment, renyar* o *bonegar i ventall*; i *Món infantil. Jocs. Colors. Festes* (1.2), amb les paraules: *al be, engrunsar* o *gronxar, escolà, a gatameu* o *de quatre grapes, al muscle, nina, roig, sambori* o *xarranca, trompa* o *baldufa, vidriola* o *guardiola, i volantí* o *tombarella*. El camp semàntic *La casa* (2.) conté els mots: *botija, ferrada, forrellat, funeral* o *xemeneia, poal* i *sutja*. El camp *L'alimentació i lèxic relacionat* (3.) analitza les paraules: *coca en llanda (coca dolça), fregall, mà de morter, closca de l'ou, entrepà, navalla, pa socarrat, pernil, rent o llevat, i setrill*. En el camp *La Construcció. Món urbà* (4.) s'aporten dades sobre: *brancal* o *pedrís, teulada* i *vorera*. En relació a *El camp. Accidents geogràfics. Meteorologia* (5.) s'examinen els mots: *arrel, cadolla* o *clotxa, pàmpol, pellerofa* o *pellerofa, ribàs* o *marge, rosada, i verdanc* o *brot*. En el camp semàntic *Món natural* (6.), es diferencien els següents subagrupaments: *Arbres, fruita, vegetals i fongs* (6.1), amb: *albercoc, albergina* o *albergínia, ametla, cogombre, llentilla, lletuga* o *encisam, llima, nepro* o *nespra* (Eriotbotrya japonica), *pimentó* o *pebrot, poma, préssec, roseta* o *crispeta, tomaca* o *tomàquet, tostó, vitet* o *bitxo, i rovelló* o *bolet* (Lactarius sanguifluus i Lactarius deliciosus); *Fitonímia* (6.2), amb: *blat, dacsa* o *panís* o *blat de moro, ortiga, i timó* o *farigola; Entomonímia. Invertebrats* (6.3), amb: *borinot, corc* o *corcó, libèl·lula, llagostí* o *saltamartí, llombrígol* o *llambric, tisoretes* (Forficula auricularis), *teranyina, i tocampanes* o *pregadéu; Ornitonímia* (6.4), amb: *cadernera, cueta* o *cuereta* (Motacilla alba), *lluer, oroneta* (Hirundo rustica), *pit-roig, teuladí* o *pardal, i titot* o *gal dindi; Ictonímia* (6.5), amb: *abadejo* o *bacallà, i eriçó* de *mar* o *garota; Amfibis, rèptils i mamífers* (6.6), amb: *cullerot* o *capgròs, fardatxo* o *llangardaix, porn, rata penada* i *sargantana*. I, en el darrer dels apartats, es recull una nòmina de més de setanta mots que no passen de tenir un abast local (7. *Localismes*).

En l'apartat «Conclusions» (p. 319-322), els autors destaquen que la descripció precisa dels parlars valencians evidencia la unitat de la llengua, perquè no hi ha cap «tret lingüístic absolutament general en tot el territori valencià i que, al mateix temps, en siga particular i exclusiu» (p. 319). Amb tot, a fi de fer més pedagògica l'obra, en aquest capítol de conclusions, tal volta es podrien presentar quadres il·lustratius de la variació, i de la unitat, dels trets lingüístics i del lèxic en cada varietat dialectal, tal com apareix en els quadres de les pàgines 28 i 30 a mode d'introducció en l'apartat 1. *Els parlars valencians a vista d'ocell*.

La «Bibliografia» (p. 323-336) es presenta actualitzada i completa. Només es pot anotar una petita imprecisió en l'obra de Gargallo (*Habla y cultura popular en el Rincón de Ademuz*, 2004), la publicació

de la qual s'atribueix al CSIF, quan l'editor és el CSIC. Una errada excepcional al costat d'altres que es concentren en la *Primera Part*: “les girs lingüístics” per “els girs lingüístics” (p. 43), “com he vist” per “com hem vist” (p. 48) i “Santa Mateu” per “Sant Mateu” (p. 76).

L'última part es correspon amb l'annex *Atlas lingüístic dels parlars valencians* (p. 337-395), un treball cartogràfic conformat per 57 mapes a color que esdevenen la part més visual i pedagògica de l'obra. Els 57 mapes s'ocupen de visualitzar els límits dialectals i els límits geogràfics de cadascun dels fenòmens fonètics, morfològics i lèxics: 0. Dialectes; 1. Alternança [a]/[e] tòniques: *traure*; 2. Alternança [o]/[] tòniques: *com, no, por*; 3. Tractament del diftong tònic [u]: *buit, cuina*; 4. Tractament del diftong tònic [u]: *plou, dijous*; 5. Alternança [a]/[e] en els grups inicials *es-, en-*: *escoltar, entendre*; 6. Alternança [a]/[e] pretòniques: *taronja*; 7. Alternança [e]/[i] pretòniques: *genoll*; 8. Alternança [e]/[i] posttòniques: *màneg*; 9. Alternança [wa]/[o] pretòniques: *quaranta*; 10. Tractament d'oclusives finals en els grups *-[nt]* i *-[lt]*: *pont, vint, molt*; 11. Tractament de sibilants sonores: *pésol, gent*; 12. Alternança [ʃ]/[iʃ] en posició intervocàlica: *caixa*; 13. Tractament de líquides geminades [ll]: *ametlla*; 14. Tractament de [r] final: *parlar, fugir, ferret*; 15. Alternança [n]/[ɲ]: *ganivet*; 16. Anaptixi: *creïlla*; 17. L'article determinat; 18. Demostratiu de 2n grau de localització: *eixe, aqueix*; 19. Demostratiu abstractiu de 1r grau de localització: *açò*; 20. Demostratiu locatiu de 1r grau de localització: *ací*; 21. Pronoms *me, se* en posició proclítica; 22. Pronom *te* en posició proclítica; 23. Pronoms *nos, vos* en verbs reflexius i pronominals: *ens n'anem, vos n'aneu*; 24. Preposicions *a/en* en funció locativa; 25. Darrere; 26. Hui; 27. 1a persona del present d'indicatiu de la 1a conjugació: *jo parle*; 28. 1a persona del present d'indicatiu del verb *morir*: *jo muir*; 29. 3a persona del present d'indicatiu de la 1a conjugació: *ell parla, ell mira*; 30. 4a i 5a persones del present d'indicatiu: *diem, coneixem, tenim*; 31. Vigència del perfect simple; 32. 4a i 5a persones del present de subjuntiu: *diguem, tingueu*; 33. Canella; 34. Cosquerelles; 35. Esguitar; 36. Gargall; 37. Nuc; 38. Por; 39. Ventall; 40. Sutja; 41. Fregall; 42. Mà de morter; 43. Navalla; 44. Arrel; 45. Encisam, lletuga; 46. Lima; 47. Pimentó; 48. Poma; 49. Roses; 50. Tomaca; 51. Blat; 52. Dacs, panís; 53. Oroneta; 54. Teuladí; 55. Abadejo, bacallar; i 56. Fardatxo, llangardaix. A tota la nòmina dels mapes, amb el mateix afany pràctic, per facilitar la lectura a qui està poc avesat al municipalisme valencià, fora convenient afegir un altre mapa descriptiu que situara sobre la geografia valenciana les més de dues-centes cinquanta localitats d'enquesta a què han recorregut els autors, de manera que el lector podria resseguir l'obra de manera més entenedora.

En conjunt, *Els parlars valencians* aporta ciència que se sustenta en la investigació precedent i que ve a situar la diversitat lingüística del territori valencià, de nou, dins de l'òrbita de la unitat lingüística de la llengua catalana. Una bona faena, una gran tasca, que hauria de servir, com apunten els seus autors, per seguir cohesionant la societat valenciana, augmentar-ne l'autoestima i promoure l'ús del valencià sense complexos.

Josep MESEGUER-CARBÓ

CARBONELL, Jordi (2017): *Elements d'història de la llengua catalana*. Edició a cura d'Antoni Ferrando. València: Publicacions de la Universitat de València (Biblioteca lingüística catalana, 33), 362 p.

Aquest llibre pòstum de Jordi Carbonell (1924-2016), confegit sota la direcció d'Antoni Ferrando, posa a l'abast dels estudiosos, juntes, pràcticament totes les aportacions de Carbonell a la història de la llengua catalana. Tal com explica l'editor en el pròleg del llibre, el volum respon a una proposta que aquest li havia fet reiteradament a Jordi Carbonell com a “alternativa realista” a la confecció d'una *Història social i política de la llengua catalana* que Carbonell havia projectat ja en els anys 70, però que, com diu Ferrando «les seues múltiples ocupacions l'ajornaven indefinidament» (p. 9). El projecte d'una història completa de la llengua catalana havia estat, segons Ferrando, «el somni permanent» de Carbonell, un somni que han compartit també altres estudiosos de la filologia catalana, però que fins ara no